

BAĞIMSIZ DENETİM HİZMETİNİN KALİTESİ VE FİNANSAL PERFORMANS: BORSA İSTANBUL ÖRNEĞİ

Koray TUAN¹

Gönderim tarihi:25.12.2018 Kabul tarihi:09.07.2019

Öz

Günümüz sermaye piyasalarında, kaliteli bir bağımsız denetim hizmetine olan talep her geçen gün katlanarak artmaktadır. Çünkü bağımsız denetim hizmeti, başta finansal bilgi kalitesinin artmasında, güçlü bir kurumsal raporlama anlayışının gelişmesinde, risk yönetiminin ve iç kontrol sisteminin güçlenmesinde ve finansal performansın artmasında oldukça önemli bir rol oynamaktadır. Bu çerçevede çalışmanın amacı, bağımsız denetim firmasının vermiş olduğu denetim hizmet kalitesinin şirketin finansal performansı üzerinde bir etkisinin olup olmadığını araştırmaktır. Bu amaç doğrultusunda, 2010-2017 yılları arasında Borsa İstanbul'da işlem gören finansal olmayan kuruluşlardan elde edilen 1206 şirket-yıl verisi sabit etkiler modeli ile analiz edilmiştir. Bağımsız denetim kalitesinin ölçülebilmesi için anormal işletme sermayesi tahakkukları temsili değişken olarak kullanılmıştır. Şirketlerin finansal performanslarının ölçülmesinde ise aktif karlılık oranından yararlanılmıştır. Bulgular, kaliteli bir denetim hizmetinin şirketin finansal performansı üzerine olumlu yönde etki ettiğine işaret etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Bağımsız Denetim, Denetim Kalitesi, Finansal Performans.

JEL Sınıflaması: M40, M42, M48.

QUALITY OF AUDIT SERVICE AND FINANCIAL PERFORMANCE: THE CASE OF BORSA ISTANBUL

Abstract

In today's capital markets, the demand for a quality audit service is increasing day by day. Audit service plays an important role in increasing the quality of financial information. In addition, it helps improve corporate reporting, risk management and internal control system, and financial performance of entities. The purpose of this study is to investigate whether audit service quality provided by independent audit firms impacts companies' financial performances. For this purpose, 1206 company-year data obtained from non-financial corporations traded at the Borsa Istanbul between the years 2010 and 2017 are analyzed via fixed effects model. The amount of abnormal working capital accruals is used as a proxy for audit quality and return on assets is used as a measure of firm financial performance. The findings indicate that audit service quality has a positive impact on financial performance of companies.

Keywords: Independent Audit, Audit Quality, Financial Performance.

JEL Classification: M40, M42, M48.

¹ Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, E-posta: ktuan@cu.edu.tr, ORCID ID: 0000-0002-2168-6481.

1. Giriş

Hissedarlar, yatırımcılar, kredi veren kuruluşlar ve diğer paydaşlar birer karar alıcı olarak doğru, güvenilir ve karar aşamasında kullanabilecekleri ilgili finansal bilgilere ihtiyaç duymaktadırlar. Bağımsız denetim mekanizması da işte bu noktada devreye girerek, işletme yönetimi ve karar alıcılar arasındaki bilgi asimetrisinin yaratabileceği olumsuz etkileri azaltmaya çalışmaktadır (Fama, 1980). Bağımsız denetim, işletme yönetimi tarafından hazırlanan ve finansal tablolar aracılığıyla sunulan bilgilerin hata ve/veya hileden kaynaklanan önemli yanlışlıklar içermediği hususunda makul bir güvence sağlamaktadır. Diğer bir deyişle, sermaye piyasalarının etkin işleyişi için işletme yönetiminin çıkarıcı davranışlarını engelleyerek, karar alıcılara sunulan finansal bilgilere olan güven duygusunu artırma görevini üstlenmektedir (Al-Matari ve diğerleri, 2017:30). Diğer taraftan, bağımsız denetçinin vermiş olduğu hizmet kalitesi finansal bilgiye önemli bir değer katarak, şirketin sermaye maliyetlerinin azalmasına katkıda bulunmaktadır (Farouk ve Hassan, 2014:2). Bu çerçevede günümüz sermaye piyasalarında, bağımsız denetiminden beklenen hizmet kalitesine olan talep her geçen gün katlanarak artmaktadır. Çünkü bağımsız denetim süreci, işletme yönetiminin sorumlulukları çerçevesinde sunacakları finansal bilginin kalitesinin teyit edilmesinde ve yönetimin performansının izlenmesinde oldukça önemli bir rol oynamaktadır (Jusoh ve Ahmad, 2014:977). Zira, bu yüzyıl başında düşük denetim kalitesinin yol açtığı hileli finansal raporlamalar neticesinde ortaya çıkan Enron, Worldcom, Parmalat gibi büyük muhasebe skandalları, sermaye piyasalarının etkinliğini koruyabilmesi ve işletmelerin performanslarını dürüst resim ilkesine uygun bir şekilde yansıtabilmesi adına gerekli olan kaliteli finansal bilginin rolünü gösteren kötü tecrübeler olarak hatırlanmaktadır.

Bağımsız denetim kalitesi, hiç kuşkusuz; müşteri işletmenin büyüklüğü, denetime ilişkin geçerli mevzuat, denetim faaliyetinin kapsamı, denetim ekibinin niteliksel ve niceliksel özellikleri başta olmak üzere birçok unsura bağlı olarak bir denetim firmasından diğerine göre farklılık göstermektedir (Nwanyanwu, 2017:145). Ancak, standartlara ve yönetmeliklere uygun yürütülen ve yüksek kalitede verilen bir bağımsız denetim hizmeti, başta finansal bilgi kalitesinin artması olmak üzere, şirketlerde güçlü bir kurumsal raporlama anlayışının gelişmesine, risk yönetiminin ve iç kontrolün güçlenmesine yardımcı olurken, aynı zamanda şirketin finansal performansına da katkıda bulunması muhtemeldir. Bu doğrultuda bu çalışmanın amacı, bağımsız denetim firmasının vermiş olduğu denetim hizmetinin bir neticesi olarak elde edilen finansal bilgi kalitesinin şirketin finansal performansı üzerinde bir etkisinin olup olmadığının araştırılmasıdır.

İşletmenin sektördeki başarısı ve sürekliliği işletmenin finansal performansına, diğer bir anlatımla işletme yönetiminin kendisine emanet edilen kaynakları etkin ve verimli bir şe-

kilde kullanmasına bağlıdır. Bu durum mikro düzeyde işletmenin piyasadaki geleceğini makro düzeyde ise ülkelerin ekonomik istikrarını etkileyebilmektedir (Kipkoech ve Rono, 2016:87). Bu öneme binaen, literatürde işletmenin finansal performansını etkileyebilecek faktörlerin tespit edilmesine yönelik zengin bir literatür bulunmaktadır. Bir kısım çalışma (Dalton ve Dalton, 2011; Doğan ve Topal, 2015; Paniagua ve diğerleri, 2018) kurumsal yönetim uygulamaları ile finansal performansı ilişkilendirirken, diğer bir kısım çalışmada (Demsetz ve Villalonga, 2001; Turan ve Bayyurt, 2013; Shahwan, 2015) sermaye yapısının finansal performansa etkisi araştırılmıştır. Diğer taraftan denetim alanında ise; bağımsız denetim ücretinin (Malhotra ve diğerleri, 2015), denetim komitesi ve iç denetim özelliklerinin (Kallamu ve Saat, 2015; Kipkoech ve Rono, 2016), bağımsız denetim raporunun (Odum ve diğerleri, 2017) ve bağımsız denetim kalitesinin (Chen ve diğerleri, 2013; Jusoh ve Ahmad, 2014; Sayyar ve diğerleri, 2015; Al-Matari ve diğerleri, 2017; Cengiz ve diğerleri, 2017) işletme performansına etkisini ölçen çalışmalara da rastlamak mümkündür. Ancak, her ne kadar bağımsız denetim kalitesi ile finansal performans arasındaki ilişkinin tespit edilmesini inceleyen detaylı uluslararası çalışmalar mevcut olsa da, ulusal literatürde bu konuda oldukça büyük bir boşluk bulunmaktadır. Bu alanda Cengiz, Dinç ve Güngör (2017) yaptıkları çalışmada, 2010-2014 yılları arasında Borsa İstanbul (BIST) imalat sektöründe faaliyet gösteren 90 şirketin verilerini kullanarak bağımsız denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisi ortaya koymaya çalışmışlardır. Söz konusu çalışmada, şirketlerin bağımsız denetim kalitesini dört büyük denetim firması tarafından verilen denetim hizmeti ve denetim süreci sonunda ulaşılan denetim görüş türü temsil etmektedir. Bu çalışmanın; Cengiz, Dinç ve Güngör (2017) yaptığı çalışmadan farkı, bağımsız denetim kalitesinin ölçülmesinde son yıllarda uluslararası literatürde yer alan Anormal İşletme Sermayesi Tahakkukları (AWCA, Abnormal Working Capital Accruals) modelinden yararlanılmasıdır.

Çalışmanın bir sonraki bölümü, literatürde yer alan bağımsız denetim firması tarafından verilen denetim hizmeti kalitesinin şirketin finansal performansı üzerindeki etkisini inceleyen araştırma sonuçlarına ayrılmıştır. Üçüncü bölümde çalışmanın metodolojisine, dördüncü bölümde elde edilen araştırmanın bulgularına yer verilirken, sonuç bölümünde ise ulaşılan araştırma bulguları çerçevesinde konunun genel bir değerlendirmesi yapılmıştır.

2. Literatür Taraması ve Teorik Çerçeve

Kaliteli bir bağımsız denetim hizmeti, mesleki özen ve şüphecilik anlayışı ile geçerli standartlara ve yönetmeliklere uygun olarak yürütülen sıkı denetim prosedürleri içermelidir. Bu çerçevede; standartlara uygun yürütülmeyen denetim prosedürlerinin neden olduğu düşük denetim kalitesine bağlı olarak sunulan finansal bilgilerdeki yanlışlıklar sermaye piya-

salarında ortaya çıkan muhasebe skandallarının önemli nedenlerinden biri olarak gösterilmiştir ve bundan dolayı da denetimde kalite son yılların en tartışmalı konularından birisi olmuştur. Finansal tablolar üzerinden karar alan kullanıcılar için kritik bir unsur olan denetim kalitesine ilişkin literatürde kullanıcıların bakış açılarına göre farklı tanımlamalar yapılmıştır. Ancak denetim kalitesi üzerine yapılan tanımlamalardan en çok kabul gören denetim kalitesi tanımını De Angelo (1981) şu şekilde yapmıştır: “Denetim hizmetlerinin kalitesi, bağımsız denetçinin (a) müşterinin muhasebe sisteminde bir yanlışlığı tespit edebilme ve (b) tespit edilen yanlışlığı raporlayabilme olasılığıdır”. Bu tanımlamada (De Angelo, 1981:186), bağımsız denetçinin yanlışlığı ortaya çıkarma olasılığı denetçinin teknolojik yeteneklerine, süreçte kullanılan denetim prosedürlerine, örneklemin kapsamına ve benzeri unsurlara bağlıdır diyerek “bağımsız denetçinin yetkinliğine” ve tespit edilen bu yanlışlığın rapora yansıtılabilmesi olasılığı ise, denetçinin müşteri işletmeden bağımsız olması ile ölçülür diyerek de “denetçinin bağımsızlığına” atıf yapmaktadır. Literatürde genel kabul gören bu tanımlamadan da anlaşılacağı üzere denetim kalitesinin karmaşık sübjektif bir kavram olmasından ötürü kesin bir ölçümü yapılamamaktadır. Bu sorunun üstesinden gelebilmek, ancak denetim kalitesini temsilen atanan değişkenler üzerinden mümkün olabilmektedir.

Bağımsız denetimde kaliteyi temsilen literatürde en çok tercih edilen değişkenlerin tespit edilmesinden önce denetim kalitesine etki edebilecek faktörlerin belirlenmesi, özünde çok yönlü olan bu kavramın anlaşılabilmesi adına önem arz etmektedir. Bağımsız denetim kalitesine doğrudan ya da dolaylı olarak etki edebilecek birçok unsur bulunmaktadır (Dang, 2004; Knechel ve diğerleri, 2013). Bu alanda farklı incelemeler yer alsa da en kapsamlı çalışma Uluslararası Denetim ve Güvence Standartları Kurulu (IAASB) tarafından 2014 yılında gerçekleştirilmiştir. Söz konusu çalışmada, bağımsız denetim kalitesine etki edebilecek kilit unsurlar aşağıdaki gibi sınıflandırılmıştır (IAASB, 2014):

1. Bağımsız denetim firmasının kültüründen etkilenen denetçinin uygun değerler, etik davranışlar ve tutumlar sergilemesini ve ayrıca yeterli bilgi düzeyine, tecrübeye ve denetimin tamamlanması için gerekli zamana sahip olmasını içeren denetim girdileri.
2. Detaylı ve iyi planlanmış denetim süreci ile standartlara ve düzenlemelere uygun kalite kontrol prosedürlerini kapsayan denetim süreci.
3. Denetimin amaçları doğrultusunda hazırlanan yararlı ve zamanlı bilgi ve raporları kapsayan denetim çıktıları.
4. Tüm paydaşlar arasında yürütülen etkin iletişim ağı.
5. Denetim ve finansal raporlamaya ilişkin düzenlemeler, hukuki ortam, insan kaynakları, sektörel uygulamalar, ticaret kanunları, kültürel etkiler ve bilgi sistemlerini içeren dış faktörler.

Söz konusu sınıflandırmadaki birçok faktörün ölçülmesindeki olanaksızlık ve bağımsız denetim sürecine ilişkin ulaşılabilen belgenin denetim raporu ile sınırlı olması gibi kısıtlar nedeniyle, araştırmalarda gerçek denetim kalitesinin değerlendirilmesinde güçlükler yaşamakta, bundan dolayı da algılanan denetim kalitesi göstergelerine başvurulmaktadır (Lennox, 1999; Dang, 2004). Bu alanda yürütülen çalışmalar incelendiğinde, farklı bakış açılarına göre farklı değişkenler kullanılarak ölçülen bağımsız denetim kalitesinin, şirketin finansal bilgi kalitesine olumlu etki edebileceği ve bunun bir sonucu olarak da şirketin finansal performansının artabileceği beklentisi ile bir takım araştırmalar yapılmıştır.

Literatürde denetim kalitesinin ölçülmesinde kullanılan temsili değişkenlerin başında bağımsız denetim hizmetinin dört büyükler (Big4) olarak bilinen denetim firmaları (Deloitte Touche Tohmatsu, Price Waterhouse Coopers, KPMG ve Ernst & Young) tarafından verilip verilmediği gelmektedir. Bu temsili değişkenden (Big4/non-Big4) yararlanan çalışmaların (Al Ani ve Mohammed, 2015; Farouk ve Hassan, 2014; Cengiz ve diğerleri, 2017; Jusoh ve Ahmad, 2014) teorik dayanağını ise dört büyükler tarafından verilen bağımsız denetim hizmetinin diğer denetim firmaları tarafından verilen denetim hizmetinden daha kaliteli olduğu düşüncesi oluşturmaktadır. Çünkü dört büyüklerin sahip oldukları kaynak ve teknolojik destek sayesinde yeterli denetçi istihdam edilebilmekte, denetçilere verilen eğitimler sayesinde ise denetlenecek sektörler için uzmanlık kazandırılmakta ve teknolojik altyapı sayesinde de denetim prosedürleri daha esnek ve verimli bir şekilde uygulanabilmektedir. Bu avantajların bilgi asimetrisinden kaynaklanan yöneticilerin fırsatçı davranışlarını engelleyerek, denetlenen finansal bilginin kalitesini ve finansal performansı artırması beklenmektedir.

Bu doğrultuda, Al Ani ve Mohammed (2015) çalışmalarında bağımsız denetim kalitesini Big4 değişkeni ile ölçerek, denetim kalitesinin firma performansına etkisini üç farklı sektörde (sanayi, finansal ve hizmet) 112 firma üzerinden tespit etmeye çalışmışlardır. Çalışmanın sonuçları, Big4 ile finansal performans arasında pozitif ilişki olduğunu ortaya koymaktadır. Benzer bir çalışmada, Cengiz, Dinç ve Güngör (2017) Borsa İstanbul (BIST) imalat sektöründe yer alan 90 şirketin 2010-2014 yılları arasındaki verilerini kullanarak, bağımsız denetim kalitesi ile şirketin finansal performansı arasındaki ilişkiyi araştırmışlardır. Bunun için çalışmada, bağımsız denetim kalitesi temsilen denetim hizmetinin dört büyük denetim firmasının Türkiye temsilcilikleri tarafından verilip verilmediği ve ulaşılan denetim görüşünün olumlu görüş olup olmaması ile ölçülmüştür. Şirketlerin finansal performanslarını temsilen ise Tobin Q, Aktif Karlılık (ROA) ve Özsermaye Karlılığı (ROE) oranları dikkate alınmıştır. Çalışma sonuçları, genel olarak bağımsız denetim kalitesinin finansal performans üzerindeki etkisinin istatistiksel açıdan anlamlı ve pozitif yönde olduğuna işaret etmektedir.

Sayyar, Basiruddin, Abdul Rasid ve Elhabib (2015) yaptıkları çalışmanın teorik altyapısı, bağımsız denetçinin denetim sürecinde göstermiş olduğu çabalar ile denetim ücreti arasındaki ilişkiye dayanmaktadır. Daha fazla denetim çabası nedeniyle ortaya daha yüksek denetim ücreti çıkmaktadır. Çünkü finansal bilgilerin daha kapsamlı bir soruşturma gereksinimi, daha fazla denetim saati doğuracağından ve detaylı bir denetim için daha fazla sektörel uzmanlığa sahip denetim personeline ihtiyaç duyulacağından, bu durum daha yüksek denetim ücretlerine yol açacaktır. Bu yüzden, yüksek denetim ücreti ile yüksek denetim kalitesi arasında doğrusal bir ilişki beklenmektedir. Söz konusu çalışmanın bir diğer teorik altyapısı ise, denetim firması rotasyonu sonrası denetim kalitesinin artacağı yönündedir. Denetçi ile müşteri işletme arasındaki uzun süren denetim anlaşması, karşılıklı samimiyet ve hoşgörüyü doğuracağı düşüncesiyle denetçi bağımsızlığının zedelenebileceği yönündedir. Bu yüzden denetim firması rotasyonu sonrasında verilen denetim hizmetinin kalitesinin artacağı beklenmektedir. Çalışmada, bağımsız denetim ücreti ve denetim firması rotasyonu denetim kalitesinin ölçülmesinde, şirket performansının ölçülmesinde ise aktif karlılık oranı ve Tobin Q temsilen kullanılmıştır. 2003-2012 yılları arasında Malezya'da 542 finansal olmayan halka açık şirket üzerinde yürütülen çalışma sonucunda, denetim kalitesinin (denetim ücreti ve denetim firması rotasyonu) şirketin aktif karlılığı üzerinde anlamlı bir etkisi tespit edilemezken, sadece denetim ücretinin Tobin Q üzerine istatistiksel olarak anlamlı pozitif etkisini gösteren kanıtlara ulaşılmıştır.

Bağımsız denetim kalitesi, verilen hizmetin bir çıktısı olarak tahakkuklar üzerinden de ölçülmektedir. Tahakkukların şirket yönetimi tarafından kazanç yönetimi için kullanıldığı varsayılmaktadır (Cameran ve diğerleri, 2016). Bu durum ise, denetim eksikliğinin bir göstergesi olarak kabul edilebilir. Kazanç yönetimi şirket yönetiminin çıkarıcı davranışlarının varlığına işaret ederken, finansal bilginin kalitesini de düşürür. Dolayısıyla, düşük bir kazanç yönetiminin daha yüksek düzeyde bir denetim kalitesi ile ilişkili olduğu iddia edilmektedir, çünkü bu durum, denetçinin şirket yönetiminin raporlama kararlarını engellediğini göstermektedir (Johnson ve diğerleri, 2002; Myers ve diğerleri, 2003; Chen ve diğerleri, 2008). Bu çerçevede; Gill, Biger, Mand ve Mathur (2013) yaptıkları çalışmada, kazanç yönetimi uygulamalarının şirketlerin performansı üzerinde etkili olup olmadığı test edilmiştir. Bunun için 2009-2012 yılları arasında Hindistan'da faaliyet gösteren 250 halka açık şirket verilerinden yararlanılmıştır. Sonuçlar, yoğun bir şekilde kazanç yönetimi uygulayan şirketlerin, bir sonraki yıldaki aktif karlılık oranı üzerindeki olumsuz etkinin o derece büyük olduğunu göstermektedir. Buna paralel olarak Fairfield, Whisenant ve Yohn (2003), yaptıkları çalışmada, Amerika Birleşik Devletleri'nde faaliyet gösteren şirketleri 1963-1992 dönemi için örnekleyerek, işletme sermayesi tahakkuklarının gelecekteki karlılık ile negatif bir ilişki içerisinde olduğunu tespit etmişlerdir. Sakarya ve Koçak (2016) ise

Borsa İstanbul'da yaptıkları çalışmada, 2006-2013 yıllarını kapsayan 60 şirkete ait verilerin analiz sonuçlarına dayanarak, kazanç yönetiminin var olduğunu tespit etmişlerdir.

Diğer bir takım çalışmalarda (Kallamu ve Saat, 2015; Hua ve diğerleri, 2016; Kipkoech ve Rono, 2016; Al-Matari ve diğerleri, 2017) ise, kurumsal yönetim uygulamaları ve firma performansı ilişkisi araştırılmıştır. Çalışmaların ortak teorik altyapısını, daha iyi kurumsal yönetim prensipleri ile yönetilen şirketlerin daha kaliteli bir finansal raporlamaya bağlı olarak daha iyi performans gösterecekleri düşüncesi oluşturmaktadır. Çünkü kurumsal yönetim, kurumların tüm paydaşların menfaatlerini en üst düzeyde dikkate alarak şeffaflık, adalet, hesap verebilirlik ve sorumluluk gibi temel ilkelere göre hareket ettiği bir yönetim süreci olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca, söz konusu çalışmalarda yer alan düşünce, iyi bir kurumsal yönetimin şirket yönetimine emanet edilen kaynakların ne derece etkin ve verimli kullanıldığı hakkında hesap verebilirliği artırması sayesinde firma performansının da artabileceği yönündedir. Araştırma sonuçları denetim komitesinin büyüklüğü ve uzmanlığı (Kipkoech ve Rono, 2016), denetim komitesinde yer alan bağımsız üye sayısı (Kallamu ve Saat, 2015), şirketin sahiplik yapısı (Al-Matari ve diğerleri, 2017) ve kurumsal ortağın sahiplik payı (Jusoh ve Ahmad, 2014) ile şirketin performansı arasında istatistiksel olarak anlamlı pozitif bir ilişkinin olduğunu göstermektedir.

3. Araştırmanın Metodolojisi

Yapılan literatür taraması ve konunun teorik çerçevesi doğrultusunda, çalışmanın araştırma sorusu "*bağımsız denetim hizmetinin kalitesi şirketin finansal performansını artırır mı?*" şeklinde belirlenmiştir. Araştırma sorusunun test edilebilmesi için, Borsa İstanbul'da işlem gören 176 halka açık şirketin 2010-2017 yıllarını kapsayan finansal bilgilerinden yararlanılmıştır. Finansal raporlarındaki farklılıklar nedeniyle finansal kuruluşlar ve verilerine ulaşılabilen şirketler araştırmanın veri setine dahil edilmemiştir. Bu kapsamda araştırmanın veri setini oluşturan 1206 şirket/yıl verisi sabit etkiler modeli ile analiz edilmiştir. İlgili veriler, şirketlerin resmi web sitelerinden ve yıllık faaliyet raporlarından elle toplanarak elde edilmiştir.

Şirketin finansal performansı çalışma modelinin bağımlı değişkenidir. Şirket performansı üzerine yapılan önceki çalışmalarda, finansal performansın ölçülebilmesi için muhasebe temelli ve piyasa temelli farklı değişkenler kullanılmıştır. Ancak, yönetimin şirketin varlıklarını ve diğer kaynakları kullanarak kar elde etme ve şirkete değer katma yeteneğini yansıttığından kurumsal yönetim çalışmaları kapsamında muhasebe temelli ölçümler tercih edilmektedir (Kallamu ve Saat, 2015). Bu çerçevede, önceki çalışmalar (Sayyar ve diğerleri, 2015; Hua ve diğerleri, 2016; Cengiz ve diğerleri, 2017) ile paralel tarzda şirketin fi-

nansal performansının ölçülmesinde aktif karlılık oranı (ROA: Return on Assets) kullanılmıştır ve net karın toplam varlıklara bölünmesiyle hesaplanmıştır.

Çalışma modelinin bağımsız değişkeni ise, denetim hizmetinin kalite düzeyi olarak belirlenmiştir. Ancak söz konusu düzeyin ölçülebilmesi için geçici parametreler tayin edilmesi gerekmektedir. Literatürde, verilen bağımsız denetim hizmetinin bir çıktısı olarak sunulan finansal bilginin kalitesi ile kazanç yönetimi (earnings management) düzeyi arasında ters yönlü bir ilişki olduğu vurgulanmaktadır (Myers ve diğerleri, 2003; Carey ve Simnett, 2006). Kazanç yönetiminin tanımlanabilmesinde ise genellikle tahakkuklar (accruals) kullanılmaktadır (Cameran ve diğerleri, 2016). Bu çalışmada da bağımsız denetim kalitesinin ölçülebilmesi için, DeFond ve Park (2001) tarafından geliştirilen anormal çalışma sermayesi tahakkuklarının mutlak değeri (AWCA: Absolute Value of Abnormal Working Capital Accruals) temsilci tayin edilmiştir. Kavramsal olarak AWCA, gerçekleşen çalışma sermayesi ve mevcut satış seviyesini desteklemek için gerekli olan beklenen çalışma sermayesi seviyesi arasındaki farkı ölçer. Bu fark, mevcut satış seviyesini sürdüremeyen işletmelerde, çalışma sermayesindeki yükselişin bir yüzdesini temsil etmektedir. Yüksek düzeyde anormal çalışma sermayesi tahakkukları, işletme yönetiminin daha fazla kazanç yönetimine fırsat bulduğunu gösterirken; diğer taraftan bağımsız denetimde kalite düşüklüğüne de işaret etmektedir ve aşağıdaki şekilde hesaplanmaktadır:

$$AWCA_t = WC_t - \left[\left(\frac{WC_{t-1}}{S_{t-1}} \right) * S_t \right] \quad (1)$$

Eşitlik (1)'de;

t = yıl, t-1 ise bir önceki yıl;

$AWCA_t$ = cari yıldaki anormal işletme sermayesi tahakkukları;

WC_t = cari yıldaki nakit harici işletme sermayesi [(dönen varlıklar – nakit ve kısa süreli yatırımlar) – (kısa süreli yabancı kaynaklar – kısa süreli finansal borçlar)];

WC_{t-1} = bir önceki yıldaki nakit harici işletme sermayesi;

S_t = cari yıldaki satışlar ve

S_{t-1} = bir önceki yıldaki satışlar.

Ayrıca, eşitlik (1)'de yer alan tüm değişkenler, daha önceki araştırmalar (Myers ve diğerleri, 2003; Carey ve Simnett, 2006) ile uyumlu olarak toplam varlıkların ortalaması ile ölçeklendirilmiştir.

Çalışmada, ayrıca iki adet kontrol değişkenine de yer verilmiştir. Bunlardan ilki olan LEV değişkeni finansal kaldıraç oranını temsil etmektedir ve şirketin toplam yabancı kaynaklarının toplam aktife bölünmesi ile bulunmuştur. Şirketlerin kazanç yönetimi uygulama riskine karşı finansal kaldıraç oranı kontrol edilmelidir (Carey ve Simnett, 2006). İkinci kontrol değişkeni ise, şirketin toplam varlıklarının doğal logaritması alınarak hesaplanan SIZE değişkenidir. Çünkü şirketin büyüklüğü finansal performans için önemli bir unsurdur. Büyük şirketlerin finansman açısından daha güvenli algılanmaları ve daha düşük bir faiz oranından borçlanabilmeleri nedeniyle şirket büyüklüğünün etkilerini kontrol etmek için kullanılmaktadır (Myers ve diğerleri, 2003).

Bu çerçevede, bağımsız denetim kalitesinin şirketin finansal performansı üzerinde bir etkisinin olup olmadığının tespit edilebilmesi için oluşturulan araştırmanın modeli literatürle (Chen ve diğerleri, 2013; Jusoh ve Ahmad, 2014; Sayyar ve diğerleri, 2015; Al-Matari ve diğerleri, 2017; Cengiz ve diğerleri, 2017) uyumlu olarak, aşağıda eşitlik (2)'de gösterildiği gibi oluşturulmuştur:

$$FP_t = \beta_0 + \beta_1 AWCA_t + \beta_2 LEV_t + \beta_3 SIZE_t + \varepsilon_t \quad (2)$$

Çalışmanın bir sonraki bölümünde, belirlenen araştırma modelinin analizine geçilmiş ve elde edilen bulgular sunulmuştur.

4. Araştırma Bulguları

Çalışmada öncelikle modelde yer alan bağımsız değişkenler arasında çoklu bağlantı (korelasyon) olup olmadığının araştırılması için Pearson Korelasyon Analizi yapılmıştır. Tablo 1'de yer alan korelasyon matrisi sonuçlarına göre, regresyon modelinde yer alan bağımsız değişkenler arasındaki korelasyon katsayı değerleri düşük gözlemlenmiştir.

Tablo 1: Bağımsız Değişkenler Arası Korelasyon Matrisi

Bağımsız Değişkenler:	AWCA	LEV	SIZE
AWCA	1,0000		
LEV	0,1474	1,0000	
SIZE	-0,2189	0,0499	1,0000
n=1206. AWCA=Denetim hizmetinin kalitesi, LEV=Şirketin kaldıraç oranı, SIZE=Şirketin varlık toplamının doğal logaritması.			

Çalışmanın bir sonraki adımında, çoklu korelasyon sorununun olmadığına işaret eden korelasyon analizini takiben regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan regresyon analizi sonucu elde edilen bulgular ise, aşağıdaki Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Regresyon Analizi Sonuçları

Finansal Performans FP (ROA)	Katsayı	Standart Hata	t-Değeri	p-Değeri
AWCA	.0268918	.0159292	1.69	0.092*
LEV	-.2482185	.0151864	-16.34	0.000***
SIZE	.0339783	.0046011	7.38	0.000***
Sabit	-.5081475	.0881358	-5.77	0.000***
R Kare = 0.2127, F Değeri (175.1027) = 8.57, Prob>F = 0.0000				
n= 1206. ***, **, *, %1, %5 ve %10 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlılığı ifade etmektedir. AWCA=Denetim hizmetinin kalitesi, LEV=Şirketin kaldıraç oranı, SIZE=Şirketin varlık toplamının doğal logaritması.				

Tablo 2, denetim hizmet kalitesini temsilen tayin edilen anormal işletme sermayesi tahakkuklarının bağımsız değişken, şirketin finansal performansını ölçmek için yararlanılan aktif karlılık oranının ise bağımlı değişken olarak kullanıldığı sabit etkiler modeline dayalı regresyon analiz sonuçlarını göstermektedir. Tablo 2’den elde edilen sonuca göre, bağımsız ve kontrol değişkenlerinin finansal performans modelini açıkladığı (0.2127) görülürken, modelin geçerliliği F-istatistiği değeri (0.0000) ile doğrulanmıştır. Modeldeki AWCA bağımsız değişkenine ilişkin katsayı 0.0268918’dir. Söz konusu değişkenin p değeri (0.092) ise, bu değişken ile finansal performans arasında %10 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak belirgin pozitif bir ilişki olduğunu ileri sürmektedir. Ayrıca bulgular, modelin kontrol değişkenleri olan LEV ve SIZE değişkenleri ile finansal performans arasında %1 anlamlılık düzeyinde, sırasıyla negatif ve pozitif yönlü istatistiksel olarak belirgin bir ilişkiye işaret etmektedirler. Sonuç olarak, Tablo 2’de yer alan regresyon katsayıları ve bunlara ilişkin p değerlerine dayalı olarak, AWCA ve SIZE değişkenleri ile şirketin finansal performansı arasında istatistiksel olarak belirgin pozitif yönlü bir ilişki olduğu tespit edilirken, LEV değişkeni ile şirketin finansal performansı arasında istatistiksel olarak belirgin negatif yönlü bir ilişki olduğu görülmektedir.

Araştırmanın bulguları ışığında, bağımsız denetim firmaları tarafından verilen kaliteli bir denetim hizmetinin şirketin finansal performansını artıran faktörlerden birisi olduğu söylenebilir. Bu sonuç, bağımsız denetim kalitesini kazanç yönetimi ile ölçen (Gill ve diğerleri, 2013), denetim hizmetinin dört büyükler tarafından alınıp alınmaması ile ölçen (Jusoh ve Ahmad, 2014; Cengiz ve diğerleri, 2017) ve denetim ücreti ile ölçen (Sayyar ve diğerleri, 2015) literatürdeki diğer çalışmalar ile uyumludur.

5. Sonuç

Küreselleşme sürecinde, yabancı yatırımcıların sermaye piyasalarına sağladıkları katkılar göz ardı edilemeyecek boyuttadır. Türkiye gibi gelişmekte olan ekonomilerin, uluslararası pazarlarda var olabilmesi için yabancı yatırımcılara ihtiyacı vardır. Ancak sermaye piyasalarının gelişebilmesi ve uluslararası yatırımcıların çekilebilmesi için şirketlerin şeffaf ve güvenilir bir biçimde bilgilendirilmesi gereklidir. Türkiye’de faaliyet gösteren şirketlerin büyük bir kısmı ise aile şirketi görünümündedir. Bu yüzden kontrol gücüne sahip hissedarların kendi menfaatleri doğrultusunda bilgi asimetrisinden kaynaklanan çıkarıcı davranışlarının engellenebilmesi ve azınlık hissedarlarının haklarının korunarak, yabancı yatırımcılara güven ortamının sağlanabilmesi için kaliteli bir bağımsız denetim hizmetine daha çok gereksinim vardır. Hiç kuşkusuz, bu çerçevede artan kaliteli finansal bilgiler ile şirketlerin finansal performanslarının ve buna bağlı olarak da sermaye piyasalarının işlevselliğinin artması beklenmektedir. Bu noktadan hareketle, Borsa İstanbul’da faaliyet gösteren finansal olmayan kuruluşların finansal performansı ile denetim hizmetinin kalitesi arasında ilişki olup olmadığı incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda, 2010-2017 yılları arasında şirketlere verilen kaliteli bir denetim hizmetinin şirketin finansal performansını olumlu yönde etkilediği tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları, bir taraftan sahiplik yoğunluğunun yaşandığı aile şirketleri ve yabancı yatırımcı ihtiyacı duyan şirketler için diğer taraftan ise sermaye maliyetlerini azaltmak isteyen şirketler için kaliteli bir denetim hizmetinin gerekliliğini literatürü destekler nitelikte ortaya koymaktadır.

Çalışmanın bir takım kısıtları mevcuttur. Bunlardan ilki, bağımsız denetim hizmeti kalitesinin subjektif bir kavram olmasıdır. Literatürde bağımsız denetim kalitesini ölçen farklı göstergeler olsa da; bu çalışmada, bunlardan birisi olan anormal çalışma sermayesi tahakkuklarının kullanılmasıdır. Bir diğer kısıt ise, oluşturulan sabit etkiler modelinin şirketin finansal performansına etki eden tüm faktörleri içermemesi ve seçilen değişkenler ile sınırlı tutulmasıdır.

Gelecekte yapılacak çalışmalarda ise, bağımsız denetim kalitesinin ölçülmesinde farklı temsili değişkenlerden yararlanılmasının ve şirketin finansal performansına etki edebilecek diğer faktörlerle de modellerin zenginleştirilmesinin literatüre önemli katkılar sağlayacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- AL-ANI, Mawih K. and Zaroug M. DHOFAR; (2015), “Audit Quality Firm Performance: Omani Experience”, European Journal of Economics, Finance and Administrative Sciences, Vol:74, pp. 13-23.
- AL-MATARI, Ebrahim M., Yahya A. AL-MATARI and Sulaiman A. SAIF; (2017), “Ownership

- Structure, Audit Quality and Firm Performance Moderating and Direct-Effect Models: An Empirical Study”, *Corporate Board: Role, Duties and Composition*, 13(1), pp. 28-35.
- CAMERAN, Mara, Annalisa PRENCIPE and Marco TROMBETTA; (2016), “Mandatory Audit Firm Rotation and Audit Quality”, *European Accounting Review*, 25(1), pp. 35-58.
- CAREY, Peter and Roger SIMNETT; (2006), “Audit Partner Tenure and Audit Quality”, *The Accounting Review*, 81(3), pp. 653-676.
- CENGİZ, Selim; Yusuf DİNÇ ve Selim GÜNGÖR; (2017), “Bağımsız Denetim Kalitesinin Finansal Performans Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi: Borsa İstanbul’da Bir Uygulama”, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(19), ss. 171-197.
- CHEN, Chih-Ying.; Chan-Jane LIN and Yu-Chen LIN; (2008), “Audit Partner Tenure, Audit Firm Tenure, and Discretionary Accruals: Does Long Auditor Tenure Impair Earnings Quality?”, *Contemporary Accounting Research*, 25(2), pp. 415-445.
- CHENG, Yu-Shu; Yahn-Shir CHEN and Yu-Cheng CHEN; (2013), “Direct and Mediating Effects of Auditor Quality on Auditor Size and Performance”, *International Business Research*, 6(11), pp.134-148.
- DALTON, Dan R. and Catherine M. DALTON; (2011), “Integration of Micro and Macro Studies in Governance Research: CEO Duality, Board Composition, and Financial Performance”, *Journal of Management*, 37(2), pp. 404-411.
- DANG, Li; (2004), “Assessing Actual Audit Quality”, Ph.D. Thesis, Drexel University. Philadelphia, USA.
- DeANGELO, Linda E.; (1981), “Auditors Size And Audit Quality”, *Journal of Accounting and Economics*, 3(3), pp. 183-199.
- DeFOND, Mark L. and Chul W. PARK; (2001), “The Reversal of Abnormal Accruals and the Market Valuation of Earnings Surprises”, *The Accounting Review*, 76(3), pp. 375-404.
- DEMSETZ, Harold and Belen VILLALONGA; (2001), “Ownership Structure and Corporate Performance”, *Journal of Corporate Finance*, 7(3), pp. 209-233.
- DOĞAN, Mesut ve Yusuf TOPAL; (2015), “Yönetim Kurulu Büyüklüğü ile Finansal Performans Arasındaki İlişkiye Yönelik Literatür Taraması”, *Optimum Ekonomi ve Yönetim Bilimleri Dergisi*, 2(1), ss. 87-111.
- FAIRFIELD, Patricia M.; Scott J. WHISENANT and Teri L. YOHN; (2003), “Accrued Earnings and Growth: Implications for Future Profitability and Market Mispricing,” *Accounting Review*, 78(1), pp. 353-371.
- FAMA, Eugene F.; (1980), “Agency Problems and the Theory of the Firm”, *Journal of Political Economy*, 88, pp. 288-307.
- FAROUK, Musa A. and Shehu Usman HASSAN; (2014), “Impact of Audit Quality and Financial Performance of Quoted Cement Firms in Nigeria”, *International Journal of Accounting and Taxation*, 2(2), pp. 1-22.
- GILL, Amarjit; Nahum BIGER; Harvinder S. MAND and Neil MATHUR; (2013), “Earnings Management, Firm Performance, and the Value of Indian Manufacturing Firms”, *International Research Journal of Finance and Economics*, 116, pp. 120-132.
- HUA, Sim C.; HLA Daw, T. and Abu H. ISA; (2016), “Malaysia Financial Reporting Practices and Audit Quality Promote Financial Success: The Case of Malaysian Construction Sector”, *UNIMAS Review of Accounting and Finance*, 1(1), pp. 36-50.
- IAASB, International Auditing and Assurance Standards Board; (2014), “Framework for Audit Quality: Key Elements that Create an Environment for Audit Quality”.

- JOHNSON, Van E.; Inder K. KHURANA and Kenneth J. REYNOLDS; (2002), "Audit-Firm Tenure and the Quality of Financial Reports", *Contemporary Accounting Research*, 19(4), pp. 637-660.
- JUSOH, Mohd A. and Ayoib C. AHMAD; (2014), "Equity Ownership, Audit Quality and Firm Performance in Malaysia Using Generalized Least Square Estimations Technique", *Journal of Emerging Issues in Economics, Finance and Banking (JEIEFB)*, 3(1), pp. 976-991.
- KALLAMU, Basiru S. and Nur A. M. SAAT; (2015), "Audit Committee Attributes and Firm Performance: Evidence from Malaysian Finance Companies", *Asian Review of Accounting*, 23(3), pp. 206-231.
- KIPKOECH, Samoei R. and Lucy RONO; (2016), "Audit Committee Size, Experience and Firm Financial Performance. Evidence Nairobi Securities Exchange, Kenya", *Research Journal of Finance and Accounting*, 7(15), pp. 87-95.
- KNECHEL, Robert W., KRISHNAN, Gobal V., PEVZNER, Mikhail, SHEFCHIK, Lori and VELURY, Uma; (2013), "Audit Quality: Insights from the Academic Literature", *Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 32(1), pp. 385-421.
- LENNOX, Clive S; (1999), "Audit Quality and Auditor Size: An Evaluation of Reputation and Deep Pockets Hypotheses", *Journal of Business Finance & Accounting*, 26(7-8), pp. 779-805.
- MALHOTRA, D. K., Raymond POTEAU, R. and Philip RUSSEL; (2015), "An Empirical Examination of the Relationship between Audit Fee and Firm Performance", *International Journal of Business, Accounting, & Finance*, 9, pp. 112-122.
- MYERS, James N.; Linda A. MYERS and Thomas C. OMER; (2003), "Exploring the Term of the Auditor-Client Relationship and the Quality of Earnings", *The Accounting Review*, 78, pp. 779-799.
- NWANYANWU, Loveday A.; (2017), "Audit Quality Practices and Financial Reporting in Nigeria", *International Journal of Academic Research in Accounting, Finance and Management Sciences*, 7(2), pp. 145-155.
- ODUM, Augustine N.; Greg O. OKOYE and Chinwe Gloria ODUM; (2017), "Audit Report and Corporate Governance: Effect on Firms Performance in Nigeria", *Journal of Theoretical & Applied Statistics*, 6(1), pp. 1-9.
- PANIAGUA, Jordi; Rafael RIVELLES and Juan SAPENA; (2018), "Corporate Governance and Financial Performance: The Role of Ownership and Board Structure", *Journal of Business Research*, Elsevier, 89, pp. 229-234.
- SAKARYA, Şakir ve Zeliha SÜNBLÜ KOÇAK; (2016), "Kazanç Kalitesi ve Yönetiminin İşletmelerin Finansal Performansı Üzerine Etkisi: İSO 500 İşletmeleri Üzerine Bir Araştırma", *Yönetim ve Ekonomi: Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(3), ss. 733-749.
- SAYYAR, Hamed; Rohaida BASIRUDDIN; Sidi Zaleha RASID and Mohamed A. ELHABIB; (2015), "The Impact of Audit Quality on Firm Performance: Evidence from Malaysia", *Journal of Advanced Review on Scientific Research*, 10(1), pp. 1-19.
- SHAHWAN, Tamer M.; (2015), "The Effects of Corporate Governance on Financial Performance and Financial Distress: Evidence from Egypt", *Corporate Governance*, 15(5), pp.641-662.
- TURAN, Ülkü ve Nizamettin BAYYURT; (2013), "Kurumsal Yönetim, Mülkiyet Yapısı ve Performans", *Finans, Politik ve Ekonomik Yorumlar Dergisi*, 50(585), ss.27-40.